

Mødet den 10. August 1925.

(For lukkede Døre).

Fraværende: Borgmesteren, M. Brammer, P. Elbæk, K. Moustøn, P. Petersen og H. P. Salling.

Under Borgmesterens Fraværelse lededes Mødet af Næstformanden H. P. Christensen.

1. (J. Nr. 222—1925). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om, at **Rækkebebyggelse af Huse finder Sted ved Poul Martin Møllers Vejs sydlige Side.**

Fra Stadsingeniøren forelaa følgende Beregning over Opførelse af 25 Dobbelthuse ved Poul Martin Møllers Vej (Plan G 1.)

Anlæg af Veje og Kloaker	106900	Kr.
heraf Halvdelen paa Rækkebebyggelsen	53450	»

fordelt paa 25 Byggegrunde à 12,6 m

× 25 m	2138,00	Kr.
--------------	---------	-----

Erstatning for Opsigelse af Lejemaal	47,25	»
--------------------------------------	-------	---

Grundværdi efter Taksation	126,00	»
----------------------------------	--------	---

Ialt pr. Byggegrund 2311,25 Kr.
eller 7,33 Kr. pr. m².

H. P. Christensen bad undskylde, at han havde sammenkaldt til Møde, men den foreliggende Sag var temmelig presserende, for hvis der skulde bygges noget, og det skulde have nogenlunde Udsigt til at blive færdigt omkring Flytte-

dag, var det paa høje Tid at faa Arbejdet paa-begyndt. Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse havde anmodet Stadsingeniøren om at give Anvisning paa nogle Grunde, der kunde egne sig til Rækkebebyggelse, og den 4. Juli forelaa der Planer over saadanne, men de blev af Borgmesteren sendt tilbage med Anmodning om at anvise andre Pladser. De fleste af disse var man dog straks gaaet bort fra og havde egentlig kun beskæftiget sig med to af Pladserne, nemlig ved Poul Martin Møllers Vej og paa Marienlunds Jorder. Man havde regnet noget med en Udsættelse af Flyttedagen, og hvis ikke det blev til noget, vilde det vel blive vanskeligt at faa Husene færdige lige til Flyttedag; men efter de statistiske Oplysninger, der forelaa, vilde der sikkert komme til at mangle Lejligheder til Efteraaret, saa det blev nødvendigt at installere en Del Familier i Skoler og Gymnastikhuse og lignende Steder. Selv om Husene ikke blev færdige lige til Flyttedagen, kunde de nok blive det ret hurtigt efter, saa man kunde komme bort fra Indkvarteringen i Skolerne. Det var derfor nødvendigt nu at fastslaa, hvorvidt man vilde skride til at opføre Rækkehusene, og ifald der var Stemning derfor, anbefalede altsaa de hjemmевærende Medlemmer af Udvalget at opføre dem ved Poul Martin Møllers Vej. Forslaget gik ud paa at bygge 25 Dobbelt-huse foreløbig til 100 Familier og opføre dem ved Vejens sydlige Side. Stadsingeniøren var i sine Beregninger gaaet ud fra, at hele Vejen skal anlægges med det samme, og derfor blev Udgiften ret stor; men muligvis kunde man nøjes med nu at lave Kloaker o. s. v. og saa senere anlægge Vejen. Grundene var kun beregnet til en Dybde af 25 m, medens Afstanden til den næste projekterede Gade

var 50 m, men Spørgsmaalet om Grundenes Størrelse behøvede man næppe at komme ind paa nu, det kunde afgøres senere. Taleren vilde for sit Vedkommende foreslaa, at man vedtager at bygge de 25 Huse saaledes, at Sagen straks gaar til Byggeudvalget og Markudvalget, som havde med Opsigelsen af Jorden at gøre. Jorden skulde egentlig opsiges fra den første i Maaneden med 1 Maanedes Varsel, og efter Kontrakten kunde det altsaa ikke blive før til 1. Oktober; men det var ikke særlig værdifulde Haver, der var Tale om, og Lejerne vilde forhaabentlig stille sig fornuftigt, saa der kunde træffes en Ordning. Hvad Bekostningen angik, havde Borgmesteren meddelt Taleren, at der var forespurgt i Privatbanken derom, og det vilde ikke volde nogen Vanskelighed, men Sagen maatte selvfølgelig behandles i Kasse- eller Budgetudvalget for at tage nærmere Bestemmelse derom.

Holst Knudsen henviste til den foreliggende Indstilling, som gik ud paa, at hvis der skal bygges, var man enige om at foreslaa Pladsen ved Poul Martin Møllers Vejs sydlige Side. Efter Stadsingeniørens Beregning vilde Grundenes Pris blive 2311,25 Kr. eller 7,33 Kr. pr. m². Angaaende de øvrige anviste Pladser havde man særlig tænkt paa Plan A paa Marienlunds Jorder i Fortsættelse af Arbejdernes Andelsboligforenings Bebyggelse. Grundenes Pris var her udregnet paa forskellige Maader; efter en Beregning skulde Grundene bære Andel i Udgiften til en Sportsplads. Det vedkom dog næppe Husene, derimod var der en Servitut paa Jorden, hvorefter der kun maatte bygges Villaer; det havde man ment at komme udenom ved at lægge Husene i nogen Afstand fra hinanden. Grundprisen blev her ca.

8,70 Kr. pr. m², altsaa dyrere end ved Poul Martin Møllers Vej, som Taleren ogsaa af andre Grunde vilde foretrække. Projekt B i Forlængelsen af »Skovbrynet« ved Viby Skel var dyrere, idet der skulde fyldes Jord paa fra Terrænet Vest for de Mezas Vej, og andre Arealer paa Marselisborg Jorder kunde næppe komme i Betragtning. Paa Møller Weiss Jorder ved Riis Skov, som ogsaa var nævnt, var der en streng Villaservitut; ved Heringvej blev Grundene dyrere paa Grund af de store Jordarbejder, og paa det lille Areal ved Gerlachsgade blev Grundprisen 13,28 Kr. Naar man tog alt dette i Betragtning, vilde man se, at Husene kunde bygges bedst og billigst ved Poul Martin Møllers Vej. Et andet Spørgsmaal var saa, om man overhovedet skulde indlade sig paa denne Bebyggelse. Sagen var tidligere behandlet i Byraadet, og Medlemmerne vilde derfor vide, at den Gruppe, hvortil Taleren hører, ikke var stemt for noget kommunalt Byggeri nu. Den principale Grund for at bygge var Henvisningen til den Misère, som ventedes til Oktober Flyttedag. Efter den foreliggende Boligstatistik vilde der nok blive nogle Vanskeligheder, ligesom der vel ogsaa kom til at mangle nogle Lejligheder, men for at afbøde dette gjaldt det først og fremmest om at skaffe Boliger til Flyttedagen eller snarest muligt efter den, og saa vidt man kunde skønne, vilde det være umuligt at faa disse Lejligheder færdige i saa kort Tid. Selvfølgelig kunde man tage et Hus i Brug meget tidligt, men Husene led vist for meget derved. Det foreliggende Forslag ramte derfor ikke det, man tilsigtede, at fjerne Vanskelighederne ved den kommende Flyttedag; det kunde vist kun ske paa een Maade, nemlig ved at bygge Barakker. Der var fra forskellige Sider stærk

Modstand mod Barakker; men naar de foreslaaede Huse skulde beboes af 4 Familier, var der ikke stor Fordel derved fremfor Barakkerne, og det var tvivlsomt, om det, man vandt, vilde svare til Udgiften. Hvis den opstillede Pris paa 11000 Kr. kunde holde, vilde Byggearbejderne beløbe sig til 275000 Kr.; dertil kom saa 106900 Kr. til Vej-anlæg, for selv om hele dette Beløb ikke kunde paalignes Ejendommene, skulde Pengene dog bruges. Ogsaa Erstatningen til Havelejerne blev vist større end beregnet, naar de ikke kunde lovlig opsiges. Taleren kunde derfor ikke stemme for Forslaget, selv om man maatte paaskønne, at det nu var begrænset til 25 Huse. Samtidig vilde Taleren henstille til Boligudvalget, om der ikke var Grund til at sikre sig nogle Lokaler, hvor Folk kunde faa opbevaret deres Møbler ved Flyttedag, idet der maaske kunde gaa nogle Dage, før de kunde komme ind i deres Lejlighed.

J. P e r r e g a a r d vilde angaaende den sidste Bemærkning meddele, at Udvalget allerede havde drøftet dette Spørgsmaal. Det lød mærkeligt, at de Konservative nu foreslog at bygge Barakker, for de havde tilstrækkelig vist, at de ikke forstod at administrere dem. Det tidligere Udvalg for Bygninger og Inventar havde ganske rolig tvunget Fattigvæsenet til at betale Huslejen for mange af Beboerne i Barakkerne; men det var nu bragt meget ned, saa paa dette Omraade havde de Konservative ikke noget at rose sig af. Hvis der skulde bygges nye Barakker, maatte de tage Ansvaret derfor og selv administrere dem. Det blev Familierne med de mange Børn, der blev husvilde til Oktober Flyttedag, for dem vilde ingen have: Kommunens Huse var allerede falden 25 % af deres Anskaffelsesværdi, og hvis disse Familier

skulde bo der, vilde Tabet blive endnu større, derfor var det en Nødvendighed at faa Rækkehusene bygget. Selv om der engang blev Boliger nok, vilde der altid blive Folk til disse Huse, og der var uhyre stor Forskel paa dem og Barakkerne, hvor alle Udenomsbekvemmeligheder var fælles. Hvis den borgerlige Gruppe havde Lyst dertil, skulde Taleren gerne vise dem rundt i Barakkerne, saa vilde de sikkert skamme sig ved at foreslaa at bygge flere saadanne. Taleren forstod ikke, hvorfor Jorden absolut skulde fordyres ved Anlæg af saa mange Gader; det tjente næppe til andre Formaal end at vanskeliggøre Sagen; Stadsingeniøren krævede en Vejbredde af 18,8 m, medens man i lignende Kvarterer nøjedes med 8,8 m; ligeledes var der regnet med 1. Sorts Kantsten, som ikke engang krævedes i Tordenskjoldsgade; det saa ud til, at man fra en bestemt Side med Vilje havde gjort Projektet saa dyrt som muligt. Men det var sikkert Flertallets Opfattelse, at man skulde have disse Huse, fordi det var nødvendigt at skaffe ordentlige Boligforhold, særlig for den opvoksende Slægt. Naar man talte om den store Udgift, vilde Taleren pege paa, at Husene kunde belaanes til 90 %, saa der skulde i Virkeligheden kun bruges $\frac{1}{10}$ af Byggesummen; det var ordnet hos Statsboligfonden, saa snart man vedtog at bygge Husene. Til Barakker skulde derimod hele Beløbet udredes kontant, for ingen vilde laane Penge i disse. Hidtil var der sat 1200000 Kr. i Barakker, og af disse Penge havde man faaet $2\frac{1}{2}$ % i Rente; nu var en Del af Barakkerne faldefærdige, og saa var disse Penge fuldstændig tabt. Der var Mennesker, som ikke kom udenom det offentliges Forsorg, dem kunde man lade bo i Barakkerne, men de Folk, som

kunde og vilde betale, burde kunne faa en ordentlig Lejlighed, hvor deres Familie ikke blev ødelagt. Man kunde næppe vedblive at ofre store Kapitaler paa Byens Renommé udadtil: Pressemiddage, Mindepark o. s. v., og saa glemme de Borgere, som voksede op inde i Byen. 400 Familier med ca. 1600 Børn boede nu i Barakker, og naar disse Børn voksede til, vilde de næppe mindes Aarhus eller det Byraad, som i den Tid styrede Aarhus, med nogen særlig Anbefaling. Taleren vilde anbefale at bygge de foreslaaede Huse, Pengene kunde sagtens skaffes dertil, nu steg Huslejen i de private Huse med mindst 50 %, og en Del af dette Beløb havde man Lov til at tage ind i Skat, saa havde man Penge nok at bygge Huse for.

J. Ch r. M ø l l e r fandt det vanskeligt at svare paa alle de Ting, som Hr. Perregaard var inde paa. En Ting havde Taleren særlig lagt Mærke til, nemlig Paastanden om de Konservatives Ansvar. Man havde ikke tidligere fra socialdemokratisk Side hørt sige, at de Konservative havde Ansvaret for Administrationen af Kommnens Ejendomme; ganske vist havde et Medlem af den borgerlige Gruppe været Formand for det nævnte Udvalg, men han var vist i Mindretal (Nej!) Han var i hvert Fald i Mindretal i Byraadet, som traf Afgørelse i alle Sager af Betydning. Naar Hr. Perregaard nu sagde, at de Konservative ikke forstod at administrere, saa mente han vel dermed, at Socialdemokraterne var langt bedre dertil; men han vilde vist faa noget vanskeligt ved at paavise den Paastand. Det var muligvis rigtigt, at Kommunen vilde lide et Tab paa 25 % paa de nuværende Ejendomme, men i saa Fald ansporede det ikke til at bygge videre. Byraadet havde ofret en hel Del Penge som Tilskud til Byggeriet, og

disse Lejligheder var endnu ikke færdige, derfor burde man vente lidt og se, hvorledes Forholdene udviklede sig. Efter den foreliggende Boligstatistik manglede der til Flyttedag godt 100 Lejligheder, men en Del blev færdige noget senere, og de, man foreslog her, kunde i hvert Fald ikke blive færdige til den Tid; det var ogsaa tvivlsomt, at Sundhedskommissionen gav Tilladelse til at flytte ind i dem straks. Taleren indrømmede, at efter Hr. Perregaards Mening var der sket en meget stor Forbedring i Barakkerne, siden han var blevet Formand i Udvalget, men det havde været bedre, om det var sagt af andre, i Stedet for at han selv skal fortælle det ved enhver Lejlighed. Hr. Perregaard paastod ogsaa, at Fattigudvalget var blevet tvunget til at betale Huslejen i Barakkerne. Men et Udvalg kunde næppe tvinge et andet til at betale, hvis det ikke selv vilde; det var vel sket efter Forhandling mellem de to Udvalg. Hr. Perregaard regnede heller ikke med Grundenes Værdi, men det betød dog noget i Byens Status, og naar han regnede med Laan indtil 90 %, glemte han vist det store Kurstab. Angaaende Barakkerne kunde Taleren trøste Hr. Perregaard med, at de afbetales i 10 Aar, og den Tid var snart gaaet, saa der blev næppe noget stort Tab; Barakker var det eneste, som kunde blive færdigt til Oktober Flyttedag. Der vilde næppe blive stor Begejstring for at komme til at bo i Rækkehusene, de vilde ikke pynte i Kvarteret, og hvis der kom mange Børn derop, blev Forholdene ikke stort bedre end i Barakkerne. Naar Hr. Perregaard kritiserede Mindeparken og Pressemiddagen, saa var det Ting, som Byraadet havde været enig om, og de havde næppe skadet Aarhus By. Der blev sagt, at Pengene let kunde skaffes, men der var

ikke sagt noget om Betingelserne, det var maaske underordnet. Men det var engang vedtaget, at Forslaget skulde til Kasseudvalget, saa kunde man ikke nu pludselig vedtage Byggeriet, før Kasseudvalget havde haft Sagen til Overvejelse, og Indstillingen gik forøvrigt slet ikke ud paa at bygge Huse, den sagde blot, at hvis der skal bygges, vilde man foreslaa Pladsen ved Poul Martin Møllers Vej. Det var ogsaa med meget kort Varsel, der var indkaldt til Byraadmøde, og flere af den borgerlige Gruppe var derfor forhindret i at give Møde; derfor var det ikke helt korrekt, hvis Fler-tallet i dette Møde vedtog at bygge. Husene kunde ikke blive færdige til Flyttedag, og saa kunde man lige saa godt vente lidt og se Tiden an. Der var for Øjeblikket en Nedgang i forskellige Priser, saa det muligvis blev billigere at bygge, hvis man ventede lidt. Men Taleren maatte altsaa holde paa, at hvis Kommunen skal bygge, maa Sagen først til Kasseudvalget, og derefter maa der komme en ny Indstilling til Byraadet.

J. P e r r e g a a r d fandt det mærkeligt, at man talte om det store Kurstab ved dette Byggeri, men Pengene til Barakkerne talte man ikke om, og det blev dog et langt større Beløb, for der skulde det hele betales straks. Det var maaske rigtigt, at Husene ikke kunde blive færdige til Oktober Flyttedag, men saa var det underligt, at de Konservative ikke vilde gaa med til at udsætte Flyttedagen, saa at alle Husene kunde naa at blive færdige. De fleste af de Lejligheder, som ventedes færdig efter Flyttedag, var allerede udlejet, saa det kunde ikke hjælpe meget. Naar Fabrikant Møller paastod, at Sagen var forhastet, kunde Taleren ikke anerkende dette; Sagen var i Byraadet den 20. Maj, da Udvalget foreslog at

bygge Huse, og hvis man dengang var gaaet med dertil, kunde de nu have været under Tag; men naar Sagen stadig skulde trækkes ud, kunde Husene selvfølgelig ikke blive færdige. Taleren haabede, at Byraadets Flertal vilde bruge sin Magt til at faa bygget disse Huse, uanset om de blev færdige tidligt eller sent, saa havde man dog gjort noget for Aarhus Kommunes opvoksende Slægt.

N. C. Christensen fandt det meget kedeligt og trist saaledes at nedsætte Boligstandarten og kunde ikke stemme derfor. Man burde ikke gaa den Vej, men lave det saa godt som muligt, og dette Forslag betød et stort Tilbageskridt. Der var den Forskel paa disse Huse og Barakker, at Barakkerne kunde man vente den nuværende Slægt vilde overleve, men Rækkehusene blev staaende meget længere, og naar de skulde sammenpakkes som her med 2 Familier i hver Lejlighed, blev der ikke stor Forskel paa dem og Barakkerne. Naar Hr. Perregaard talte om, at det var meget lettere at bygge disse Huse end Barakker, fordi man kunde faa Laan i dem, vilde Taleren gøre opmærksom paa, at Aarhus Kommune vist kom til at hænge ret slemt paa de mange Laan, som man havde garanteret for i private Ejendomme; mange af disse Huse kom Kommunen til at overtage, og hvis de senere skulde sælges, fik man kun lidt ind af den Sum, som de vilde staa Kommunen i. Det var godt nok at faa Laan i Husene, men Laan skulde betales, saa det var kun en Galgenfrist, selv om det naturligvis var billigere i Øjeblikket, og det var en stor Risiko for Kommunen at sætte Penge i den Slags Bygninger, som der var Tale om her. Den Forpligtelse, man derved paatog sig, kunde let blive

større end det Beløb, det vilde koste at bygge nogle Barakker.

M. C. F a l k kunde ikke indse, at det var at sætte Boligstandarten saa meget ned, som der blev sagt. Husene blev saadan, at Kommunen kunde være dem bekendt, og Forskellen paa Rækkehuse og Barakker behøvede man ikke at diskutere; enhver vidste, at den var himmelvid. Alene Navnet »Barak« var gaaet saaledes ind i Bevistheden, at Folk afskyede dem. Grundlaget for Diskussionen maatte være, om der var Trang til at skaffe Lejligheder frem saa hurtigt som muligt, og det var vist alle enige om. Hr. Christiansen havde ganske vist hævdet, at der ikke var nogen Bolignød, men det var han vist nu gaaet fra, og Landsretssagføreren havde ogsaa indrømmet, at Flyttedagen vilde blive en Katastrofe for Kommunen. Spørgsmaalet stod da blot om, hvorvidt man skulde bygge Barakker eller Rækkehuse, og saa var der næppe Tvivl om, hvad man burde vælge. De 25 Huse kunde sikkert blive færdige kort efter Oktober Flyttedag og med lidt god Vilje maaske til selve Flyttedagen, men der skulde selvfølgelig nogen god Vilje til. Der var noget, som hed at træneren en Sag; den foreliggende Sag havde været rettidig i Byraadet, men den var træneret andre Steder. Det var rigtigt, at Ansaret maatte blive Flertallets, hvis d'Hrr. fra den anden Side ikke vilde være med, men saa fik de Ansaret for det, som kom bagefter. Det var oplyst, at Pengene kunde skaffes, men derfor kunde Kasseudvalget jo godt behandle Pengespørgsmaalet, dog behøvede man ikke af den Grund at udsætte Sagen, det kunde godt ske samtidig. Taleren antog ikke, at Sundhedskommissionen vilde lægge Hindringer i Vejen for at flytte ind i Husene, det havde den i hvert Fald ikke

gjort for private Bygningers Vedkommende. Som Boligforholdene i de senere Aar havde været, havde Sundhedskommissionen maatte slaa af paa Kravene og tolereret mange Lejligheder, som absolut ikke egnede sig til Beboelse. Det var maaske ikke helt korrekt, men der var intet andet at gøre, naar man ikke havde andre Lejligheder at anvise. Taleren vilde anbefale, at man snarest gaar i Gang med at bygge Husene ved Poul Martin Møllers Vej; de dyre Vejanlæg kunde vist godt undgaas foreløbig, og ved at ofre 3—4000 Kr. til Kloakanlæg kunde det blive udmærket.

J. Chr. Møller vilde gøre Hr. Perregaard opmærksom paa, at Spørgsmaalet om Flyttedagens Udsættelse ikke var saa let at løbe til. Hvis det skulde nytte noget, maatte det gælde for hele Landet, og det var der maaske mange Stedets Modstand imod; men der forelaa heller ikke noget som helst udarbejdet Forslag fra Ministerens Side, og den konservative Gruppe erklærede, at naar der forelaa et saadant Forslag, vilde man tage Stilling dertil, saa man ikke havde sagt nej til Udsættelsen. For Tiden var der Folk nok til Lejlighederne, men der havde ogsaa været en Tid, hvor der stod en Mængde Lejligheder ledige, og da var der ikke tale om Tilskud til Grundejerne eller lignende. Taleren havde ikke været med til at trække denne Sag ud og havde overhovedet ikke haft den forelagt, siden den sidst var i Byraadet, saa Hr. Perregaard maatte finde andre at skyde Skylden paa. Det var vel rigtigt, at Ordet »Barak« ikke havde nogen god Klang, men hvis man opførte mange Rækkehuse, fik dette Ord heller ingen god Klang; selvfølgelig holdt Folk ikke af at bo i Barakker, men der var ogsaa en Del Mennesker, der ønskede at bo for en Leje, som man ikke kunde opføre

almindelige Huse til. Hvorledes Flyttedagen vilde blive, var der ingen Beviser for endnu; naturligvis blev der nogle Vanskeligheder, men det vilde altid blive Tilfældet, naar Loven bortfaldt, enten det saa skete nu eller om 10 Aar; andre Byer var kommen over dette Punkt, saa maatte Aarhus vel ogsaa kunne det.

H. P. Christensen bemærkede, at Forslaget her kun gik ud paa Fastsættelse af, hvor Husene skal ligge, idet Sagen saa vilde blive henvist til Kasseudvalget og Byggeudvalget.

H. J. Baden tvivlede ikke om, at den kommende Flyttedag vilde blive en Kalamitet af større Omfang, end man endnu havde oplevet, og Grunden var selvfølgelig Huslejelovens Ophævelse og Grundejernens Udnyttelse af Situationen; det var alle klar over, og det var ikke nødvendigt at komme videre ind derpaa. Det var beklageligt, at den foreliggende Sag var bleven forhalet, hvem der saa end var Skyld deri. Allerede i Maj Maaned rørte Udvalget paa sig; men det saa ud til, at Maskineriet knirker meget langsomt, naar det gælder at at fremme denne Sag. De Folk, som kom til at staa uden Husly, kunde ikke sammenlignes med dem, som i sin Tid kom ind i Barakkerne. Det var for største Delen Folk, som var opsagt med god Grund og med Nævnenes Godkendelse, men her vilde det dreje sig om Smaafolk med mange Børn, om Hjem, der skulde være med til at bære Aarhus Bys Fremtid, og dem maatte man skaffe taalelige Boligforhold. Navnet »Barak« havde en daarlig Klang, det satte et Stempel paa dem, som kom til at bo der, saa det næsten var umuligt for dem at faa en anden Lejlighed, og det Stempel skulde man nødig sætte paa flere end højst nødvendig. Naar Valget derfor stod mellem Barakker

og Rækkehuse, burde der ikke være Tvivl om Valget. Rækkehuse var heller ikke noget saa sørgeligt, som det skulde gøres til; det blev vist Fremtidens Bebyggelse i mange Byer. Det var selvfølgelig meget godt at holde Boligstandarten, men det nyttede jo ikke meget, naar Folk ikke havde Raad til at bo i Lejlighederne; derfor maatte man finde en Mellemvej mellem de store og dyre Huse og Barakkerne, og det var netop Rækkehusene. At det skulde volde Aarhus Kommune nogen Vanskelighed at faa disse Rækkehuse sat paa Benene, kunde man næppe tænke sig; Aarhus havde Ord for at være Byen med det store Hjerte, den kunde lave et Stadion, en Mindepark o. s. v., saa maatte den vel ogsaa kunne gøre noget for de Borgere, som uden egen Skyld er kommen i Bolignød. Det vilde næppe volde Vanskelighed at faa Rækkehusene udlejet, allerede nu havde man Ansøgninger fra Folk, som bad om en Lejlighed der, og de blev sikkert altid eftertragtede af Familier med mange Børn; naar en Familie først kunde disponere over hele Huset, blev det den ideel Lejlighed. Kom man endelig til at mangle Beboere til Husene, vilde det kun være godt, for Kommunen havde Folk boende under Forhold, som man maatte skamme sig over, f. Eks. paa Kasernen; Forholdene var der laugt daarligere end i Barakkerne, og hvis det kunde lykkes at faa disse Hummere affolket og sende Beboerne ud i Rækkehusene, vilde man gøre en god Gerning.

Leonhard Hansen erindrede om den Kritik, der hvert Aar var over Fattigvæsenets Budget, bl. a. over en Post paa 130000 Kr. til Huslejhjælp. Men Hr. Møller maatte jo vide, at da man i 1916 opførte Barakkerne, traf Byraadet den Beslutning,

at Fattigvæsenets Budget skulde udrede Huslejen for de Beboere, som ikke selv kunde betale den. Det var selvfølgelig nemt og praktisk for det paagældende Udvalg, som Barakkerne sorterede under, at overlade Forpligtelsen til et andet Udvalg, men det var en temmelig stor Byrde at lægge paa dette. Fattigvæsenet havde altsaa været nødt til at betale, og det var endog gaaet saa vidt, at man fra Bygningsinspektørens Kontor havde hentet Huslejen for Folk, som ikke engang vidste, at de var under Fattigvæsenet. Taleren vilde altid være med til at rose Hr. Perregaard, naar der var Tale om Byggeforetagender, og i Administrationen af Barakkerne havde han ligeledes gjort et godt Arbejde. Det var selvfølgelig lettest at lade 5 og 7 være lige, som det tidligere Udvalg havde gjort, og saa lade Fattigvæsenet holde for; men det ny Udvalg havde rodet op i dette Forhold, og det skulde det have Ros for. Man fik Indtryk af, at der var lagt frygtelig mange Sten i Vejen for denne Sag; det var næppe de Konservative alene, som var Skyld deri, men det var sikkert falden i god Jord hos dem. Sager som Mindeparken, Den gamle By o. s. v. blev meget hurtigt gennemført, men den foreliggende Sag var trukket ud Gang paa Gang, Vejanlægget skruedes op til 18,8 m for at gøre det dyrt; paa Marienlunds Marker skulde Udgiften til Sportsplads lægges paa Husene o. s. v. Men man burde stryge alt det Vrøvl og sige: Nu bygger vi Husene! Taleren havde som Formand for Fattigudvalget været udsat for noget lignende, da der var Tale om Herberget for Hjemløse, men det viste sig, at da det kom til Stykket, kunde Sagen tvinges igennem, og forhaabentlig blev det samme Tilfældet her. Det var med en vis Tilfredsstillelse, at Fabrikant Møller hævdede, at Ind-

stillingen ikke gik ud paa at bygge Huse, men Taleren vilde saa henstille til den fungerende Formand at indkalde til Møde hver Dag, indtil der var taget Bestemmelse om Byggeriet. Det kunde synes, som om den borgerlige Gruppe ønskede en Katastrofe til Flyttedagen for saa at kunne lægge Ansvar og Ubehagelighederne over paa Byraadsflertallet. Hr. Christiansen behøvede ikke med Sorg i Stemmen at tale om Nedsættelse af Byggestandarten; disse Huse kunde let afhændes, det var netop den Slags Smaahuse, der var Rift om. Husene vilde heller ikke skæmme Byen, naar man tog lidt praktisk paa Sagen. Der var ganske vist projekteret høj Bebyggelse umiddelbart efter Rækkehusene, men den Plan kunde vel nok ændres saaledes, at man f. Eks. lavede en mellemstor Bebyggelse nærmest Husene, saa vilde de ikke genere i Kvarteret. Selv om der ikke blev en eneste Familie husvild til Efteraaret, havde Kommunen alligevel Forpligtelse til at bygge, naar man tog i Betragtning, hvor daarlig Boligforholdene var; det var ikke forsvarligt i Længden at have Folk boende i Barakker og Kaserner, saa der var Trang nok til Lejligheder. Hovedskylden laa i den daarlige Boliglov, som Lovmagerne fik lavet, og den Lov maatte Kommunerne af al Magt søge at rette paa. Aarhus kunde ikke sammenlignes med andre Byer; det var den By, som kom næst efter København og havde lignende Boligforhold, men der havde man fundet det nødvendigt at beholde Restriktionerne.

Marthin Pedersen vilde ogsaa gerne være med til at anerkende den Energi og Dygtighed, som Hr. Perregaard havde lagt i Arbejdet for at forbedre Situationen til den kommende Flyttedag. Dette Arbejde var i høj Grad Anerkendelse værd,

og Taleren vilde indtrængende henstille til den borgerlige Gruppe, mens der er Tid dertil, at slutte sig til dette Arbejde. Efter de faldne Udtalelser fik man det Indtryk, at i hvert Fald enkelte Medlemmer af Gruppen godt kunde tænke sig at være med til dette Arbejde og slutte sig til den Tanke, som var fremsat her, derfor burde den borgerlige Gruppe gaa med til det foreliggende Forslag. Det var sagt, at man sænkede Byggestandarten, og selvfølgelig gik man ved dette Forslag i nogen Grad bort fra det, man hidtil havde haft; men paa den anden Side maatte man erkende, at der forelaa en Nødstilstand, som berettigede Byraadet til at gaa den Vej, og man behøvede jo ikke at fortsætte dermed i Fremtiden. Efter alt at dømme, og efter den foreliggende Boligstatistik, maatte man faa det bestemte Indtryk, at der kom til at mangle Lejligheder til Oktober Flyttedag, og at det vil blive den vanskeligste Flyttedag, som Kommunen endnu har staaet overfor; det erkendes ogsaa fra nogle Sider indenfor den borgerlige Gruppe, at det er nødvendigt at gøre noget for at komme over denne Situation. Fabrikant Møllers Udtalelser om Husejerne, som havde trængt til Støtte, da der var for mange Lejligheder, var næppe alvorligt ment, for de to Situationer kunde absolut ikke sammenlignes. Tilmed maatte man erindre, at nu forelaa der en Lov, hvorefter Kommunerne havde Pligt til at skaffe Lejligheder til dem, som ingen havde. Angaaende hvad den foreliggende Indstilling gik ud paa, saa havde Sagen jo tidligere været i Byraadet, og man var dengang enige om, at der maatte gøres noget for at skaffe Boliger; derfor var det urigtigt nu at søge at sinke Sagen ved at ville forhindre en endelig Beslutning i dette

Møde, for det gjaldt dog om at komme i Gang hurtigst muligt.

Bernt Jensen bemærkede, at hvorledes Boligsituationen vilde forme sig til Oktober Flyttedag, kunde ingen med Bestemthed sige før selve Flyttedagen, men man kunde i hvert Fald skønne, at der kom til at mangle Lejligheder til en Del Familier. Det foreliggende Forslag var derfor begrundet i en Nødstilstand, og Taleren vilde spørge det Udvalg, som havde rejst Forslaget, hvornaar man formener, at Husene kan blive færdige. Det var ikke henimod April Flyttedag, der var Brug for dem, men til Efteraaret, og man maatte have nogen Sikkerhed for, at Husene blev færdige, før Frosten kom. Hvis man maatte regne med, at de først blev færdige henad Foraaret, kunde man godt tænke sig noget, som var bedre. Det lød derfor noget underligt, naar Hr. Perregaard anbefalede at bygge Rækkehusene, uanset om de blev færdige tidligt eller sent. Skulde man skride til den foreslaaede Bebyggelse, som var en ikke ringe Sænkning af Byggestandarten, maatte det begrundes i Tvangssituationen. Taleren kunde ogsaa ønske at vide, om Husene kunde købes, saa snart de var færdige; det vilde i hvert Fald være det rigtigste, for hvis de skulde sælges, efter at de i en Tid havde været beboet af to Familier, blev det vist noget vanskeligere; de burde helst sælges straks, eventuelt med Forpligtelse til at udleje en Lejlighed i en vis Aarrække. Taleren troede dog ikke, at disse Huse var Fremtidens Byggeri. Husene vilde vist ligge mere ideelt paa Marienlunds Jorder i et Kvarter, som passede til dem; her blev det en lang ensartet Række, og det pyntede ikke, saa maatte hellere lægge dem paa begge Sider af Gaden eller endnu bedre ved 2 Gader, saa det

kunde blive en Koloni. Det blev vanskeligt at faa noget andet bygget ved Siden af, som nogenlunde kunde passe.

Holst Knudsen havde ikke i nogen Maade været med til at forhale eller vanskeliggøre den foreliggende Sag og havde overhovedet ikke haft nogen Samtale med den paagældende Embedsmand, som havde udarbejdet Planerne, før de var færdige. Hvis man vedtog at bygge Husene, kunde Taleren godt tænke sig, at man foreløbig nøjes med den mindre Vejbredde, men det Spørgsmaal havde Udvalget vist ikke taget principiel Stilling til; hvis en interimistisk Gade kunde laves for en billig Pris, behøvede det næppe at lægge Hindringer i Vejen. Sagen havde været forelagt for Taleren 2 Gange, første Gang umiddelbart før Mødet i Maj og sidste Gang i Lørdags, og det havde næppe sinket Projektet. Man kunde jo ikke have nogen Interesse af at sinke Sagen, for hvis Flertallet vedtog at bygge Husene, vilde man dog hellere have dem bygget til Flyttedag end senere, og Taleren var derfor egentlig mere Modstander af Planen nu end tidligere, idet man nu ikke kunde vente at faa Husene færdige til den Tid. Hele Byraadet paaskønnede vist den Energi, hvormed Hr. Perregaard tog sig af Byraadssagerne. Taleren kunde fuldtud slutte sig til Hr. Bernt Jensens Udtalelser; man burde ikke vedtage at bygge Husene, hvis de ikke kunde blive færdige til Flyttedag, og det saa, efter at man havde begyndt paa dem, alligevel blev nødvendigt at bygge Barakker. Flertallet skulde hellere have brugt sin Magt dengang, saa havde man været klar over Stillingen; nu var man kommen saa langt hen, at der næppe var andet at gøre end at bygge Barakker. Fabrikant Møllers formelle Indvending gik næppe ud paa at

trække Sagen i Langdrag; hans Bemærkninger faldt sammen med det, som Formanden udtalte ved Forelæggelsen af Forslaget.

J. P e r r e g a a r d var forbavset over Hr. Christiansens Udtalelser om, at der vilde blive et stort Tab paa disse Huse; ethvert Pengeinstitut vilde gerne laane Penge i saadanne, det var netop Fremtidens Løsen med de smaa Huse. I Odense havde man i stort Tal faaet Folk til at bygge billige Træhuse uden for Byen, men Byggesummen skulde afvikles i 15 Aar, og til den Tid var Husene raadne; nu havde man faaet nok af den Slags og var gaaet over til at bygge Rækkehuse. Taleren vilde takke Landsretssagføreren for hans Udtalelse om en Vejbredde paa 8,8 m; det stemte godt med hans Stilling i private Forhold. Til Bernt Jensens Spørgsmaal om, hvornaar Husene kan blive færdige, vilde Taleren blot sige, at det ikke var Udvalget for Bygninger og Inventar, der skulde bygge Husene, men derimod Byggeudvalget, som Taleren ikke havde noget med at gøre, og man kunde jo ikke have Ansvar for et andet Udvalgs Arbejde. Hvis det var Udvalget for Bygninger og Inventar, der skulde bygge dem, skulde de blive færdige til Flyttedag, forudsat at man maatte begynde i Morgen.

J. C h r. M ø l l e r syntes, Hr. Perregaard maatte være glad ved Taleren, som havde givet Anledning til, at han fik Ros fra to Sider. Det var ikke helt rigtigt, at man i 1916 vedtog, at Fattigudvalget skulde betale Huslejen i Barakkerne, det gjaldt i hvert Fald ikke for Tid og Evighed. Hr. Leonhard Hansens Udtalelser om »Lovmagere« var ikke helt parlamentariske. Angaaende Hr. Marthin Pedersens Udtalelse om, at Kommunen

ifølge Loven skal sørge for Boliger, saa gjaldt det kun dem, som var under Kommunens Forsørgelse.

H. P. Christensen mente, at Fristen for Indkaldelsen til Mødet var den samme som i al Almindelighed, og hvad Sagen angik, saa var den et Par Maaneder gammel, saa der havde nok været Tid til at sætte sig ind i den. Angaaende Forespørgslen om, hvornaar Husene blev færdige, saa troede Taleren ikke, at det kunde blive til Oktober Flyttedag, men maaske 1 Maaned senere, og det var dog i alle Tilfælde bedre, end hvis Folk skulde vente $\frac{1}{2}$ Aar. Kunde man komme igennem ved at bygge Rækkehusene, vilde Taleren foretrække dem for Barakker, ogsaa fordi der kunde faas Laan i dem. Hele Byraadet var vist enigt om, at hvis der skal bygges, bør Husene ligge ved Poul Martin Møllers Vej, saa man behøvede næppe at tage nogen Afstemning derom. Hvis ingen gjorde Indsigelse derimod, vilde Sagen blive sendt til Kasseudvalget og Byggeudvalget, som saa maatte sætte sig i Forbindelse med Markudvalget angaaende Opsigelse af Haverne. En Henviſning til disse Udvalg behøvede næppe at sinke Sagen.

Indstillingen vedtoges saaledes, at Sagen overgaar til Byggeudvalget og Kasseudvalget.

2. (J. Nr. 45—1925). Indstilling fra Udvalget for Andragender om, at der udbetales N. Østergaard Petersen et Beløb af den ham tilkendte Invaliditetserstatning.

Johanne Berg redegjorde for Sagen. Andrageren var i en saadan Situation, at han skyldte 1 Kvartals Husleje og derfor var truet med Opsigelse af Lejlighed og Butik, hvorved hans Forretning altsaa vilde gaa helt i Stykker. Han mente selv, at Forretningen kunde gaa, hvis han fik en

Sum frigivet, men Taleren havde fra anden Side erfaret, at Forretningen gik daarligt og næppe vilde kunne føde ham. Han havde tidligere faaet frigivet 5000 Kr. til at sætte i Forretningen, og for at dette Beløb ikke helt skulde gaa tabt, anbefalede Udvalget nu at frigive et mindre Beløb, saa han kunde faa Tid til at afvikle Forretningen og maaske faa en Afstaaelsessum derfor.

A n d r. B i t s c h havde altid haft den Opfattelse, at man skulde være varsom med at frigive baandlagte Kapitaler, og det viste sig ogsaa her. I dette Tilfælde kunde Taleren dog stemme for Forslaget, hvis Udvalget kunde have noget Indseende med, at Pengene blev brugt paa en fornuftig Maade.

J o h a n n e B e r g gjorde opmærksom paa, at Frigivelsen af de 5000 Kr. var sket under det tidligere Udvalg. Udvalget havde næppe nogen Kompetence til at bestemme, hvorledes Pengene skal anvendes.

A n d r. B i t s c h vilde heller ikke paalægge Udvalget noget i den Retning; men det var en Betryggelse for Byraadet, hvis Udvalget vilde have noget Indseende dermed.

L e o n h a r d H a n s e n fandt det vanskeligt at være Medlem af dette Udvalg. Angaaende denne Sag havde man i sin Tid søgt alle mulige Oplysninger, og saa viste det sig bagefter, at Pengene var brugt til noget andet, nemlig Betaling af gammel Gæld. Derfor fik han for ringe et Varelager at begynde med, og nu havde Lockouten givet ham et Knæk. Nu var der næppe andet at gøre end at bevilge ham et Beløb.

J o h a n n e B e r g bemærkede, at Udvalget selvfølgelig i dette Tilfælde vilde paase, at Pengene blev brugt til Betaling af Huslejen, og for-

øvrigt vilde man henstille til Manden at se paa bedste Maade at komme af med Forretningen og faa en ny; men derudover kunde man næppe gaa.

H. P. Christensen antog, at Byraadet var enigt om at anbefale hans Andragende, saaledes at Raadet selv fastsætter en Sum.

Anbefaledes.
